

HET NIEUWS VAN TOEN

DECEMBER 2022

Editie 1

Slacht bij Nikopolis (detail) | Sébastien Mamerot, Les Passages d'Outremer

Rienck Bockema

Fries strijder, ridder en monnik

ROLAND DE JONG

VOORAF

De eerste afleveringen zullen gaan over: Rienck Bockema.

De turbulente levensloop van de Sneker hoofdeling Rienck Bockema (circa 1350-1436) heeft vanouds tot de verbeelding gesproken, aldus Bernhard van Haersma Buma in Rienck Bockema een Fries strijder in Litouwen .

Zijn bekendheid, zo vervolgd Bernhard van Haersma Buma, heeft Rienck Bockema te danken aan drie aspecten: zijn rol als Fries hoofdeling, zijn tochten naar verre landen en de stichting van het klooster Thabor in Tirns. De voornaamste bron voor het leven van Rienck is de daar geschreven kroniek van Worp van Thabor .

Rienck Bockema is mijn Edel-grootvader, directe voorouder (19 generaties), uit de lijn van mijn oma Antje de Graaf , moeder van mijn vader.

Over deze tot voor kort, voor mij, onbekende voorouder is door de diverse geschiedkundigen aandacht aanbesteed, welke wij in het vervolg van dit stuk nog tegen zullen komen.

BRONNEN

De voor mij meest belangrijke informatie, haalde ik uit:

Mr. Bernard van Haersma Buma's werk: 'Rienck Bockema, een Fries strijder in Litouwen,' Mr. H. Baerd van Sminia 'Rienck Bockema, hoveling te Sneek en te Oosterend en de artikelen van Dr. Herrius Halbertsma, gepubliceerd in het 'Sneeker Nieuwsblad.'

Net als alle historici zal ik ook gebruik maken van de Kronyken van Worp van Thabor.

Bernard van Hearsma Buma: 'De voornaamste bron voor het leven van Rienck Bockema is de beschrijving van Worp van Thabor, zoals die voorkomt in het vierde boek, dat wordt gedateerd rond 1520. In 1850 is het voor het (Koninklijk) Fries Genootschap in druk uitgegeven. Een tijdgenoot van Worp, Peter van Thabor, vermeldt Rienck Bockema slechts terloops, namelijk als schoonvader van Agge Harinxma.

De kroniek van Worp van Thabor is echter niet de oudste bestaande bron voor het leven van Rienck Bockema. Dat is een korte passage over de reis naar Litouwen in het zogenaamde 'Sneker kroniekje', dat in 1952 door H. Bruch werd gepubliceerd . Deze kroniek, die van 1464 dateert en ook uit Thabor afkomstig is, heeft tot nog toe als bron voor het leven van Rienck Bockema, afgezien van een vermelding bij Steensma, geen aandacht gekregen .

In de zeventiende eeuw schrijven Winsemius en Schotanus over hem. Beiden hebben Worp geraadpleegd. Winsemius laat veel weg en geeft soms een overschildering. Schotanus volgt Worp getrouw, maar laat het slot van de passage over Litouwen weg. Het is zijn geschrift, dat in de volgende twee eeuwen als bron voor het leven van Rienck Bockema dienst heeft gedaan.'

RIENCK BOCKEMA

Rienck wordt rond het jaar 1350 geboren als zoon van Bocke Agges Doedinga en Reyncke Heres Rewenyck.

Rienck trouwt in 1373 in Sneek met Both Feyckesdr Sickinge uit Goënga.

Vervolg column 3 pagina 2

TIRNS

ROLAND DE JONG

TIRNS (FRIES: TURNS)

Is een dorp dat is ontstaan op een terp in de zuidelijke Hemdijk van de Middellzee. De oude dorpsterp is nauwelijks meer zichtbaar in het landschap.

In de 13e eeuw werd de plaats vermeld als Terdenghe, 1415 als Terense, in 1473 als Tyrnse, in 1482 als Derdenge, in 1482 als Ternsle, in 1492 als Tyrns en 1516 als Tirns.

De plaatsnaam zou ontstaan zijn uit de naam Terdingi (gereconstrueerde naam), nederzetting van lieden uit Teerd. Niet te verwarren met de plaats Teerns. Mogelijk verwijzen de vermelding Tyrnse (1422) en Thernze (1427) mogelijk naar Tirns in plaats van Teerns.

Van 1406 tot en met 1572 stond bij Tirns het klooster Thabor.

De huidige kerk van Tirns is een hervormde kerk uit 1699. De driezijdig gesloten zaalkerk werd ter vervanging een oudere kerk die gewijd was aan de heilige Lambertus door Oeds Yges gebouwd, in opdracht van grietman Burmania. De westgevel van de kerk en de geveltoren met opengewerkt achtkant en koepeldak dateren uit 1827.

Het verkeerde paard Friesland, voorjaar 1400

Boven: afbeelding uit RobsWildlife.com

HERRE HALBERTSMA

VERKEERDE PAARD

Nog in 1399 durfden de Friese opstandelingen het beleg voor Staveren te slaan en niet dan met grootste krachtsinspanning zag de hertog kans zijn gezag te handhaven in enkele steden en kustplaatsen. Tenslotte moest hij alles ontruimen en zich verschansen in Staveren, naar welke stad talrijke Friezen vluchtten die het met de hertog gehouden hadden maar op het verkeerde paard bleken te hebben gewed. In het voorjaar van 1400 trof Albrecht voorbereidselen voor een nieuwe veldtocht.

Het verlorene te herwinnen maar op 15 augustus zag hij er geen heil meer in en gelastte de campagne af. Staveren was nog altijd zijn laatste bolwerk maar ook deze stad bleek hij niet te kunnen houden. De daar samengepakte, als verraders beschouwde profiteurs werden naar Enkhuizen geëvacueerd, en waar op hun beurt ballingen geworden.

Onder hen bevond zich ook Rienck Bockema met zijn gezin. Alles had hij moeten achterlaten en zijn stins te Sneek, Rodenburg geheten, werd door, de woedende Snekers met de grond gelijk gemaakt'.

Het dient gezegd te worden dat hertog Albrecht de Friese ballingen niet in de steek liet. Hij zal ook wel hebben bedacht dat hij deze weer nodig had indien hij een tweede veldtocht ging wagen om zijn gezag te herstellen. De ene balling ontving natuurlijk meer dan de andere er ondersteuning maar Rienck behoorde tot de hoogste vier en kreeg een jaarlijkse ondersteuning van 200 gulden, voor die tijd eert vorstelijk bedrag. Dit jaargeld zou steeds worden uitbetaald op de dag voor Kerstmis "tot er tyd toe, dat wy onsen vrinden voirsz weder op hoir goide ij oistvrieslandt gebrocht hebben" De hertog rekende er dus vast op dat "Oistvrieslandt" dat wil zeggen het Friesland tussen Vlie en Lauwers, binnen afzienbare tijd weer in zijn greep zou komen en hij de bannelingen in staat zou kunnen stellen hun bezittingen weer te hernemen Maar dat zou niet meer gebeuren.

Rienck Bockema

Vervolg van pagina 1

Op 29 februari 1436 overlijdt Rienck op, ongeveer, 86 jarige leeftijd in het Klooster Thabor in Tirns.

Zijn vader Bocke Agges Doedinga was in het midden van de 14e eeuw, hoveling van Sneek en Oosterend . Bocke is in ongeveer 1320 in Heeg geboren en is voor 1400 overleden in Tirns.

Omstreeks 1345 trouwt hij, in Sneek, met Reyncke, die ook afkomstig was uit Heeg en daar omstreeks 1325 werd geboren. Reyncke overleed na 1400 in Sneek.

Het dient gezegd te worden dat hertog Albrecht de Friese ballingen niet in de steek liet. Hij zal ook wel hebben bedacht dat hij deze weer nodig had indien hij een tweede veldtocht ging wagen om zijn gezag te herstellen. De ene balling ontving natuurlijk meer dan de andere er ondersteuning maar Rienck behoorde tot de hoogste vier en kreeg een jaarlijkse ondersteuning van 200 gulden, voor die tijd eert vorstelijk bedrag. Dit jaargeld zou steeds worden uitbetaald op de dag voor Kerstmis "tot er tyd toe, dat wy onsen vrinden voirsz weder op hoir goide ij oistvrieslandt gebrocht hebben" De hertog rekende er dus vast op dat "Oistvrieslandt" dat wil zeggen het Friesland tussen Vlie en Lauwers, binnen afzienbare tijd weer in zijn greep zou komen en hij de bannelingen in staat zou kunnen stellen hun bezittingen weer te hernemen Maar dat zou niet meer gebeuren.

De moeder van Rienck, Reynke, ontving trouwens ook een jaargeld, groot 35 gulden zijn schoonvader, Fedka Siickinga. 50 gulden. Beide waren dus ook uit Friesland gevlucht om in Holland op betere tijden te wachten.

Bron: Sneeker Nieuwsblad 19-11-1981

Albrecht van Beieren en Friesland

JANSE

Na de verzoening met zijn zoon Willem VI besloot Albrecht van Beieren in 1396 voor zijn rechten in Friesland te strijden. Gedurende vijf jaar (1396-1401) voerde Albrecht van Beieren een actieve politiek die gericht was op de gewelddadige onderwerping van Friesland; de zogenoemde Friese Oorlog. In 1398 erkende een deel van de Friezen Albrecht als hun heer.

In de periode 1396-1401 ondernam Albrecht van Beieren drie grote veldtochten en een kleinere expeditie naar Friesland.

In 1396 landde de graaf bij Kuinre en versloeg de Friezen bij Schoterzijl. In 1398 volgde een tweede tocht. Het verkrijgen van een militair overwicht was moeilijk, maar uiteindelijk kwam het in 1401 tot een wapenstilstand, de Vrede van Bolsward. In dat zelfde jaar trok hij zich helemaal terug uit Friesland omdat hij zijn handen vol had aan de Arkelse oorlog.

Uit: A. Janse, Grenzen aan de macht

Albrecht van Beieren, ook wel Aalbrecht (München, 25 juli 1336 - Den Haag, 16 december 1404) was graaf van Holland, Henegouwen en Zeeland en hertog van Beieren-Straubing uit het Huis Wittelsbach.

Albrecht van Beieren was de derde zoon van de Duitse keizer Lodewijk de Beier en diens tweede echtgenote Margaretha, gravin van Holland, Zeeland en Henegouwen. Na de dood van zijn vader werd hij in 1347 hertog van Beieren-Straubing.

Hoewel hij in het Beierse Straubing een groot slot bezat, woonde hij na 1358 vooral in Den Haag. Hij bestuurde Holland en Zeeland sinds 1358 als voogd voor zijn geestzieke broer Willem V met de titel 'ruwaard' en na diens dood in 1389 op eigen titel.

Het laatste nieuws uit de late middeleeuwen

Locatie van de voormalige stins Rodenburg

BERNARD VAN HAERSMA-BUMA

Rienck Bockema is wellicht de bekendste inwoner van Sneek in de late Middeleeuwen. Aan het eind van de veertiende eeuw was zijn positie in Sneek als hoofddeling onaantastbaar.

Zijn thuisbasis was een sterke stadsstins, de Rodenburg. Ook had hij een aanzienlijk grondbezit. Maar op het hoogtepunt van zijn macht kwam hij ten val.

In 1398 stelde de Hollandse graaf Albrecht van Beieren pogingen in het werk om het in zijn ogen wettige gezag van de graven over Friesland te herstellen. In Friesland had hij een aantal medestanders van wie Rienck Bockema er één was. Deze werd beloond met de benoeming tot baljuw (hoogste rechterlijke functionaris) in Wymbritseradeel, Gaasterland en Doniawerstal.

Met zijn keus voor graaf Albrecht had Rienck Bockema echter op het verkeerde paard gewed. Albrecht trok het volgende jaar zijn handen van Friesland af, nadat zijn pogingen om in dat gewest vaste voet te krijgen waren mislukt. Evenals de andere medestanders van de graaf werd Rienck Bockema verjaagd. Zijn stins is afgebroken en niet meer herbouwd.

Rienck Bockema ging in ballingschap naar Holland en leefde van een jaargeld dat hem door Albrecht van Beieren werd toegekend. In 1402 mocht Rienck Bockema weer naar in Sneek terugkeren, maar het hoofdelingschap droeg hij enige tijd later over op schoonzoon Agge Harinxma, die met zijn dochter Hisse was getrouwd en de Sneker Harinxma-dynastie stichtte.

AGGE HARINXMA

Agge Harinxma (circa 1360 - 1422) is een voormalig hoofddeling van de Nederlandse stad Sneek.

Hij trouwde in Sneek in 1402 met Hisse Bockema, de dochter van ridder Rienck Bockema. Samen kregen ze twee kinderen: Bocke (1403-1468) en Hylck (1405-onbekend). Als ouderman was hij woonachtig op de Rodenburg-stins in de binnenstad van Sneek, oorspronkelijk was hij afkomstig uit Heeg. Na het aftreden van zijn schoonvader Rienck Bockema werd hij door hem benoemd tot hoofddeling van Sneek.

Hisse geboren na 1373 in Sneek en is overleden 1412 in Sneek

Het dorp Heeg

Herkomst vele voorouders

Roland de Jong

HEEG (FRIES: HEECH)

Het dorp is ontstaan op en rond een terp, waarop een kerk stond. Het dorp lag toen al rond belangrijke waterwegen. De visserij, scheepvaart en handel die daarbij kwamen zijn lang van belang geweest voor het dorp.

De oudste vermelding van het dorp is zover bekend in de tweede helft van de 13e eeuw in een vervalst document uit 1132 toen het vermeld werd als Hagekerke, evenals Haghekercke. In een ander document uit diezelfde eeuw, een kopie van een document uit 1245, werd het vermeld als Hagakerke.

Deze plaatsnaam zou duiden op bij een bosje of haag (haga) gelegen kerk. Er wordt ook gesteld dat het duidt op een hoogte waarop de kerk was gelegen, van het Oudfriesse woord hag. Waarom dan vanaf de 14e eeuw de duiding kerk is verdwenen is onbekend. Het werd namelijk in 1389 kortweg vermeld als Haghe. In 1505 werd het vermeld als Heegh, in 1516 als Heegh en in 1579 als Heeg.

Geboren in Heeg, tussen 1270 en 1325

1270: Aggo Haringsz van Donia, directe voorouder (20 generaties) van Jannie Horjus

1280: Agge Haringsz van Harinxma Donia, directe voorouder (21 generaties) Roland de Jong

1283: Agge van Donia, directe voorouder (21 generaties) Roland de Jong

1302: Doede Donia (Harinxma), directe voorouder (20 generaties) Roland de Jong

1320: Bocke Agges Doedinga, directe voorouder (20 generaties) Roland de Jong

1325: Reyncke Heres Rewenyck, directe voorouder (20 generaties) Roland de Jong

Haghakerk

In Heeg stond een middeleeuwse kerk die gewijd was aan Christoforus. In 1745 werd deze kerk wegens bouwvalligheid vervangen door een kerk met een koepeltorentje. In 1747 kreeg deze kerk gebrandschilderd glas van Ype Staak. In 1840 werd wegens toename van de kerkelijke gemeente de kerk met uitzondering van de voorkerk en toren afgebroken en vervangen door de huidige driezijdig gesloten zaalkerk.

DE VRIJE FRIES.

MENGELINGEN,

UITGEGEVEN DOOR HET

FRIESCH GENOOTSCHAP

VAN

GESCHIED-, OUDHEID- EN TAALKUNDE.

Het wetenschappelijk jaarboek De Vrije Fries (sinds 1839) wordt uitgegeven door het Fries Genootschap in samenwerking met de Fryske Akademy.

Rienck Bockema Hoveling te Sneek en te Oosterend

H. BAERDT VAN SMINIA

Onder de Friesche Edellieden, die binnen- en buitenlands in het laatst der dertiende en het begin der veertiende eeuw eene groote rol hier en elders gespeeld hebben, behoort voorzeker RIENCK BOCKEMA van Sneek. Het is mij evenwel voorgekomen, dat zijne heldenfeiten en godvruchtige handelingen over het algemeen zeer weinig bekend zijn. Wel vindt men van hem gewag gemaakt bij onderscheiden oude en nieuwe schrijvers, zoo als bij SCHOTANUS, in de kerkelijke Oudheden, en den Tegenwoordig en Staat van Friesland, bij KOK in zijn Vaderlandsch Woordenboek, en in de Biographische Woordenboeken van CHALMOT en VAN DER AA, doch de berigten zijn bij sommigen hunner zoo onzamenhangend en bij anderen zoo oppervlakkig en onnaauwkeurig, dat ik het niet overbodig heb geacht een meer volledige levensschets den lezer aan te bieden, van eenen man, die door zijne belangrijke lotgevallen en den invloed, welchen hij in zijnen tijd op de zaken, in Friesland voorgevallen, uitoefende, wel verdiend heeft voor zijne landgenooten in een duidelijker licht gesteld te worden, te meer, daar ik meen in staat te zijn eenige misstellingen bij vorige auteurs opgeteekend, te kunnen verbeteren. RIENCK BOCKEMA, of zoo als hij meer eigenlijk bij ADELEN VAN CRONENBURGH genoemd wordt, RIENCK BOCKEMA (Bockeszoon) VAN DONIA, was de zoon van BOCKE VAN DODINGA, DOTHNIA of DONIA, die in het midden der XIV eeuw, Hoveling te Sneek en te Oosterend moet geweest zijn en niet zoo als ADELEN VAN CRONENBURGH, en in navolging daarvan het Stamboek van den Frieschen adel geschreven hebben, in 1300, want, zoo al niet volstrekt onmogelijk, is het toch hoogst onwaarschijnlijk, dat de zoon van hem, die in 1300 reeds eene betrekking bekleedde, in 1436 eerst zoude gestorven zijn. Daar nu deze, even als HARING HARINXMA de Potestaat, die volgens de Genealogen als den algemeenen Stamvader van het geslacht HARINXMA wordt gehouden, gezegd

Dat hij in het Heilige land heldendaden zoude verrigt hebben, zoo als het Stamboek zegt, heb ik nergens anders kunnen vinden.

wordt gesproken te zijn uit eenen zekeren DOEDE DOEDES bij van WIGARA, in Rerum Friscarum compendium vermeld, mag men gelooven, dat de twee hoogaanzienlijke geslachten DONIA en HARINXMA. Eenen gemeenschappelijken oorsprong hebben gehad. Het geboortjaar van RIENCK nergens opgegeven zijnde, moet men zich in dezen tot gissingen bepalen, en het komt mij het waarschijnlijkste voor, dat men hetzelfde op 1350 of daaromstreeks zal moeten stellen, zoo als het vervolg van deze levensschets dan ook zal aantonen. Van zijne vroege jeugd valt evenmin als van die der meeste zijner landgenooten, uit gebrek aan narigten iets te zeggen, doch men kan met grond veronderstellen, dat hij eene goede en godvruchtige opvoeding zal genoten en alles geleerd hebben, wat een toenmalig krijgs- en staatsman noodig had te weten, daar hij in later dagen genoegzaam getoond heeft voor beide berekend te zijn. Tot zijne mannelijke jaren gekomen, heeft hij volgens onze kronykschrijvers, met eenen Koning van Engeland, zonder twijfel den dapperen EDUARD III, een krijgstoet gemaakt, niet tegen de Turken, zoo als zij ten onrechte vermelden, want nergens wordt in de geschiedenis van Engeland gewag gemaakt van eenen oorlog met die natie, maar hoogstwaarschijnlijk tegen de Franschen; waarmede dat land in de XIV eeuw, zoo als bekend is, lange en bloedige oorlogen voerde. Ik zonde dan dezen veldtogt van RIENCK BOCKEMA het liefst stellen, als te hebben plaats gehad tusschen de jaren 1374 en 1377, op eenen tijd toen de oorlog tusschen de beide koningen op het felst woedde. Bij den aanvang van dien togt zal RIENCK dus, naar mijne berekening, den ouderdom van vier en twintig jaren bereikt hebben, en zoude, op zijn zeven en twintigste, na den dood van EDUARD, in zijn vaderland terug gekomen zijn.

Deze Vorst was zoo zeer met hem ingenomen, dat hij hem tot ridder sloeg niet alleen, maar, zoo als men zegt, ook beschonk met een wapen, waarin men drie kroonen vond, en hetwelk de stad Sneek bij zijn leven tevens voerde en na zijnen dood behield. Daar nu de Koning in Junij 1377 overleed, kan BOCKEMA nog zeer wel in dat zelfde jaar gehuwd zijn, en dit voor waarheid aannemende, blijkt het dat hij slechts negen jaren getrouwd is geweest, daar zijne echtgenoot reeds in 1386 stierf. Zij was eene dochter van FEICKE of FEDKE SICKINGA van Goënga in Wymbritseradeel en BOTH of zoo als anderen willen, HYLCK genaamd. Gedurende zijn huwelijk, dat slechts met eene dochter gezegend werd, schijnt hij zich rustig en bedaard gehouden te hebben. Zijnen vader opgevolgd zijnde in diens waardigheid van Hoveling te Sneek en Oosterend, en wonende op het huis Rodenburg in de Burgtstraat van gemelde stad, leefde hij aldaar als een stil burger in den kring van zijn huisgezin, zonder zich met krijgs- of staatszaken op te houden. Doch naauwelijks had de onverbiddelijke dood hem van zijne geliefde gade beroofd, of de oude onrustige geest kwam weder bij hem boven, en reeds den 3 Februarij van het volgende jaar, ondernam hij eene bedevaartsreis naar het Heilige land, zijn dochttertje, reeds van de moederlijke zorg verstoken, thans geheel in vreemde handen. Wordt vervolgd